

JÁSZSÁGI CIVIL SZERVEZETEK

11 település 57 civil szervezetének működéséről számolnak be a kérdőívek. Többségük jászsági, néhányan a szomszédos Pest megyéhez tartozó Boldogon és Turán fejtik ki tevékenységüket. A vizsgálatot a helyiek szervezték és készítették elő, az eredmények feldolgozása az Magyar Tudományos Akadémia Politikatudományi Intézetében történt.

A kérdőíves felvétel a szervezetek működésének közelebbi megismerésére irányult. Milyen célokat, feladatokat tekintenek magukénak a civil szervezetek? Mi gátolja és segíti ezeket a szervezett csoportokat feladatuk megvalósításában? Milyen pénzügyi keretek között működnek? Milyen elismerésben, támogatásban részesülnek az önkormányzat, a lakosság és a helyi vezetők részéről? Miben látják eredményesnek és miben gyengének a saját tevékenységüket? Miben és kitől igényelnek és igényelnének segítséget? Mikor alakultak és milyen taglétszámmal működnek?

A kérdések csaknem fele nyitott kérdés volt. Ez ugyan nehezítette a feldolgozást, de így a válaszok a megkérdezettek és nem a kérdőív-szerkesztő gondolatait tükrözték.

A kérdőíveket az alábbi településeken működő civil szervezetek tevékenységét vizsgálták.

Település neve	Vizsgált szervezetek száma
Jászberény	7
Jászapáti	8
Jászdózsa	3
Jászárokszállás	7
Jáskisér	3
Pusztamonostor	2
Jászfényszaru	18
Jászboldogháza	2
Jászágó	3
Boldog	3
Tura	1

A civil szervezetek nem településarányosan oszlanak meg, de a vizsgálatban szereplő 57 szervezet tevékenységi köre felöleli a civil élet számos területét. Vannak tűzoltó egyesületek, rejtvényfejtő klubok, van huszárbandérium, számos folklór és faluszépítő egyesület. Képviseletik magukat a vakok és gyengénlátók, a mozgássérültek, a sportegyesületek, diákönkormányzatok, nyugdíjas klubok, baráti társaságok, állatbarát körök, vadásztársaságok, virágkedvelők, horgászegyesületek, de a vöröskereszt helyi szervezetei és a cserkészek is mind-mind jelen vannak a jászsági civil szférában.

A statisztikai kiadványok 19 tevékenységi kört jelölnek az ún. nonprofit szervezetek körében. A kis számú minta miatt aszerint kategorizáltunk, hogy egy nemzetközi, országos vagy regionális szervezet területi csoportjai vagy helyben alakuló egyesületek, klubok-e a vizsgálatban részt vevő szervezetek. Miután a státuszjog megkülönbözteti az alapítványokat, közalapítványokat más nonprofit szervezetektől ezt a különbségtételt is figyelembe vettük. Eszerint a jászsági felvételben

4 alapítvány, közalapítvány,
33 egyesület, szakmai társaság, klub és
20 országos szervezet területi egysége szerepel.

A szervezetek vezetőinek a fele diplomás, harmadának középfokú végzettsége van, 15%-uk nyolc általánost végzett. Kétharmaduk aktív dolgozó, egyharmaduk nyugdíjas. A helyi egyesületek

vezetői között több a felsőfokú végzettségű nyugdíjas, mint a helyben szerveződő országos egyesületek vezetői körében.

A civil szervezetek taglétszáma

Az egyesületek taglétszámáról csak hozzávetőleges adatok vannak. Az országos szervezeteknél előfordult, hogy a helyi csoportok az országos taglétszámot tekintették mérvadónak, míg mások a területi egység létszámát. A járszági civil szervezetek a tagok száma alapján az alábbiak szerint oszlottak meg.

Tagok száma (N=6520)	Szervezetek száma (N=57)
50 alatt	25
51-100	13
101-200	10
201 fölött	9

Kis létszámú szervezetek az alapítványok, ahol 5-7 fős kuratórium kezeli az alapítványi vagyont. Jellemzően 50 fő alattiak a szabadidős egyesületek: a hagyományörző csoportok, a táncscsoportok, szakkörök, de az országos szervezetek – így például a tűzoltó egyesületek, a vakok és gyengénlátók egyesületének helyi csoportjai is ebbe a kategóriába sorolták magukat.

200 tag fölött jelölte meg a szervezeti tagságot a mozgássérültek több helyi csoportja, melyek 5 járszági településen is működnek. A horgászegyesületek diákönkormányzatok, a nyugdíjasok érdekvédelmi egyesülete és a baráti társaságok is 200 feletti létszámmal rendelkeznek.

Többnyire 100-200 között van a tagok száma faluszépítő, városvédő és más lokálpatrióta egyesületekben, de ez a létszám jellemző néhány gazdakörre is.

Az aktív résztvevők azonban a tagság nem egészen 30%-át teszik ki.

A szervezetek, közösségek céljai

A vezetők saját szervezetük tevékenységi körén kívül gyakran fogalmaztak céljaikban eszmei értékeket és olyan konkrét teendőket is, amelyek nem közvetlenül kapcsolódnak szervezetük profiljához. Ezt néhány példával is illusztrálnám.

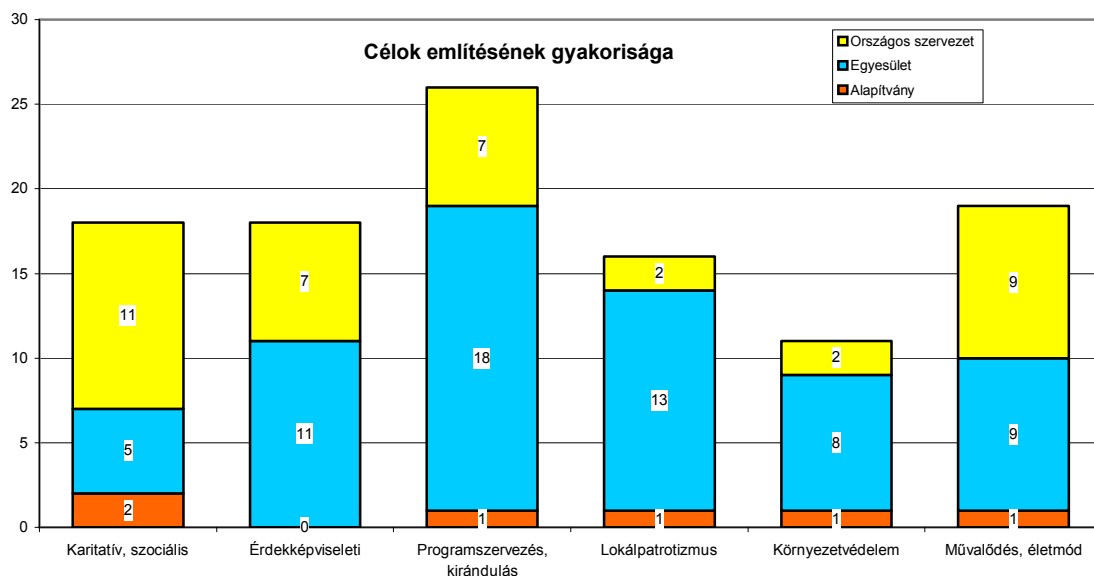
„Pártoktól független vitafórum biztosítása, a közélet, a község jövője iránt érdeklődők számára. Előadások és egyéb kulturális rendezvények szervezése.”

„Közérdekű és egyéb szociális problémák megoldásának segítése, érdekvédelem és érdekképviselet megvalósítása. A szabadidő kulturált eltöltésének biztosítása, a haladó katonai hagyományok ápolása”

„Emberebb ember, magyarabb magyar. Célunk, hogy közreműködjünk a fiatalok lelki, szellemi és fizikai képességeinek, valamint szociális érzékének kifejlesztésében. Ezzel is elősegítve, hogy a helyi nemzeti és nemzetközi közösségnek felelős állampolgáraként jellemes tagjává váljanak.”

„A hagyományok feltárása, megőrzése a jövő számára: helyi patriotizmus. Közösség alakítása ezek megvalósítása érdekében. Célunk még a környezetvédelem és a természetvédelem, a kapcsolatépítés a Járszágsban és az országban.”

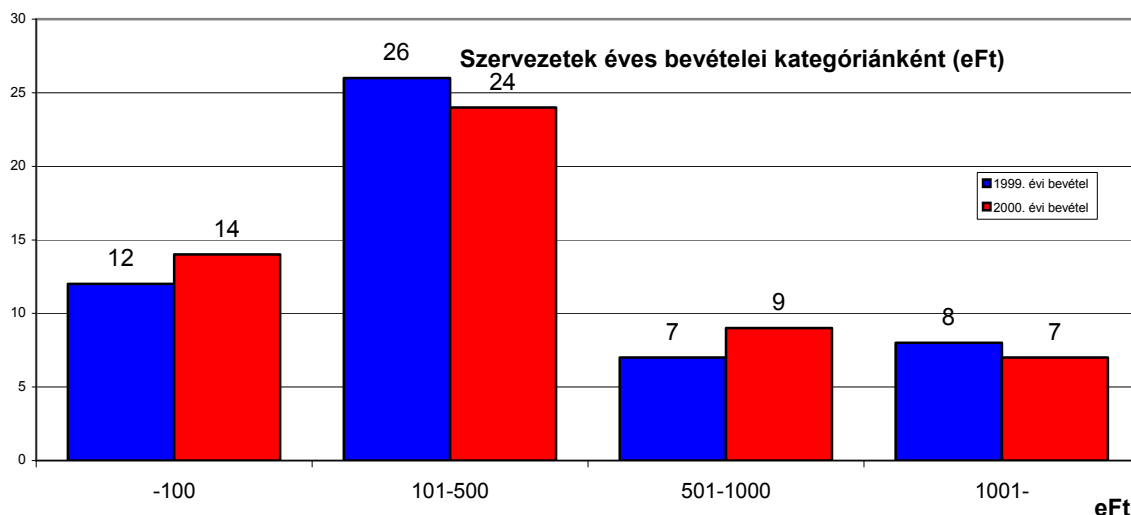
A leggyakrabban említett válaszelemeket a szervezet céljaival kapcsolatosan: ábrázoljuk.

A leggyakrabban célként megnevezett tevékenység, amelynek közösség-szervező hatását is kiemelték a válaszokban a programszervezés, kirándulás. Ezt a vizsgált szervezetek fele említette, azonos arányban a helyi és országos csoportok tagjai körében. Közel annyian (46,4 %) neveztek meg célként az oktatást, művelődést, életmóddal kapcsolatos tanácsadást. Az érdekképviselést a válaszolók egyharmada tartotta céljának, többen a csak helyi szerveződésű, mint az országos szervezetek tagjai közül. A lokálpatrióta érték (28,6%) a környezetvédelemhez hasonlóan (20%) gyakran szerepelt a célok között, ezt érthető módon nagyrészt a helyi csoportok foglalmazták meg.

A szervezetek működésének finanszírozása

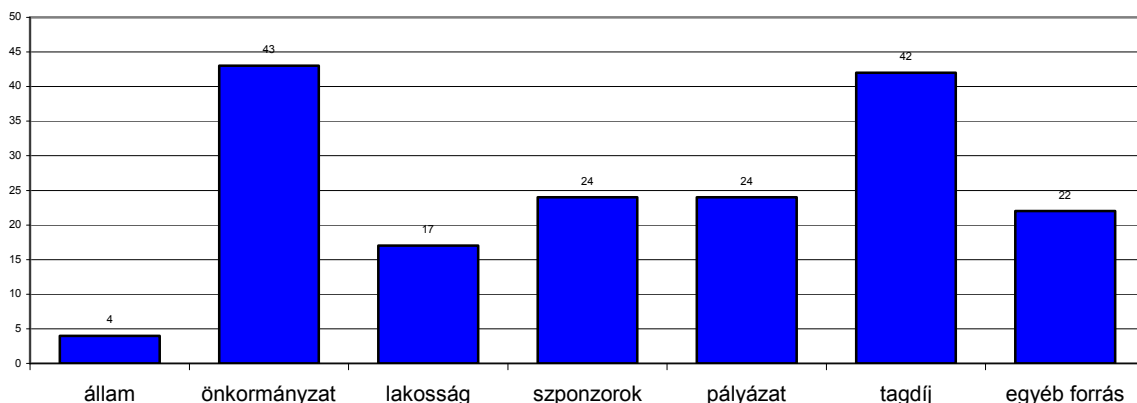
A finanszírozással kapcsolatos kérdések a működő szervezetek bevételeinek nagyságára és forrásaira vonatkoztak. A bevételek összege 1999-ben 32.337 eFt, 2000-ben minimális növekedéssel 33.496 eFt volt.

A szervezetek negyedének egyáltalán nem változott az éves bevétele, a felénél 10%-on belül volt a változás, csak a többi esetben adódott ennél nagyobb eltérés. A pénzüsszegek elsősorban a tevékenységi köröktől függenek, kisebb összegekkel gazdálkodnak a kulturális, egészségügyi feladatokat ellátó szervezetek, nagyobb összegekkel gazdálkodnak a tűzoltók, sportegyesületek, ide sorolva a horgászokat, vadászokat.

A másik kérdés arra vonatkozott, hogy az éves bevétel összege milyen forrásból ered.

Bevételek forrása

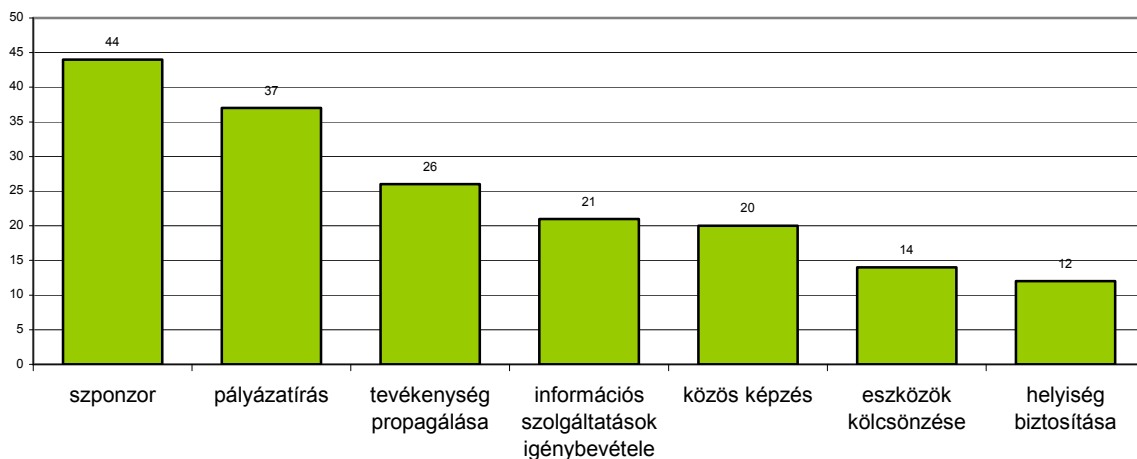

A grafikonból látható, hogy a legtöbb szervezet számára a legbiztosabb támaszok az önkormányzatok, melyek a civil szervezetek 75%-át támogatják. A felvételben szereplő szervezetek közül a horgászok, vadászok egyes gazdakörök és a cigány szervezetek nem jelölték meg támogatóként az önkormányzatokat. A másik biztos bevétel a tagdíjából származik, a szervezetek háromnegyede rendelkezik ezzel a forrással. A pályázatokkal 42%-uknak sikerült növelni éves költségvetésüket. Bizonyára többeknek gondot okoz a pályázati lehetőségek felkutatása és a formai feltételeknek való megfelelés. Az egyik kérdőívhez például egy levél volt csatolva, melyben a vakok és gyengénlátók klubjának nyugdíjas vezetője többek között elpanaszolta, hogy pályázati beadványaikra még csak nem is válaszolnak.

A civil szervezetek igénye a segítségnyújtásra

A civil szervezetek működéséhez több feltétel szükséges. Az egyik zárt kérdésben 7 konkrét lehetőség közül lehetett választani (akár többet is)

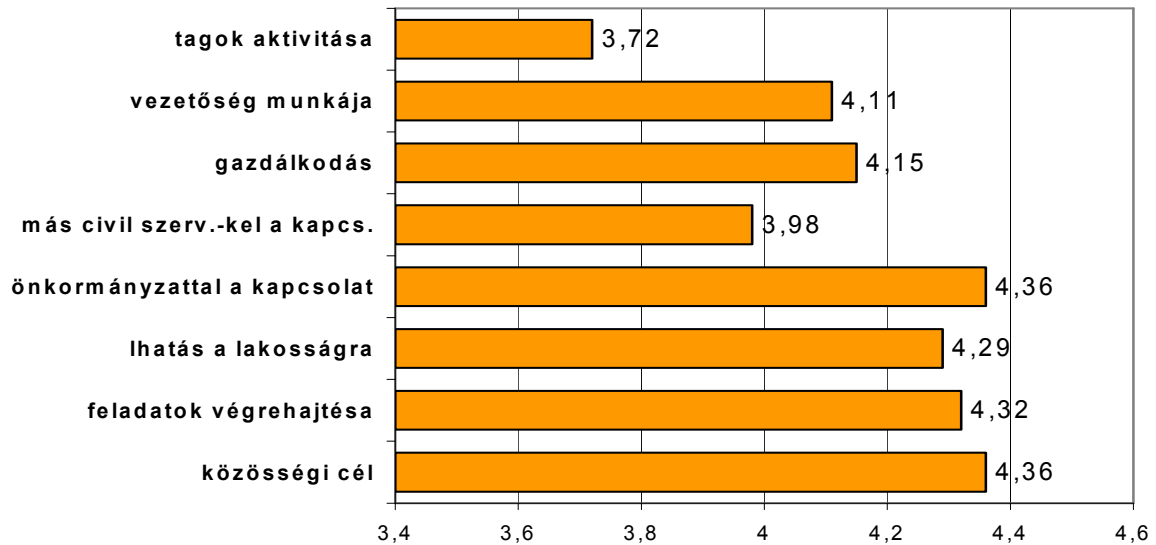
Segítségnyújtási formák választéka

A megkérdezettek átlagosan három választ jelöltek meg. A fenti sorrendből a problémák fontossága és egymásba olvadása körvonalazódik. A legnagyobb szükségük pénzre és azon készségek jobb elsajátítására lenne, amivel több pénzre tudnának szert tenni. Szükségük lenne még arra, hogy népszerűsítsék, menedzseljék tevékenységüket és az információs szolgáltatások igénybevitelével ők maguk is jobban tudjanak kapcsolatot teremteni a külvilággal.

Egy másik kérdésben iskolai osztályzatokkal kellett minősíteni saját szervezetük tevékenységét és kapcsolataikat.

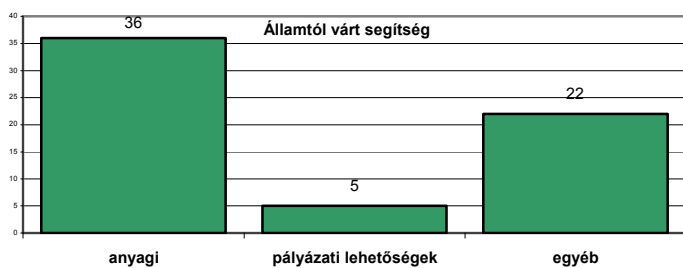
A tevékenység és a kapcsolatok minősítése

A civil szervezetek igényei az intézményektől és a lakosságtól

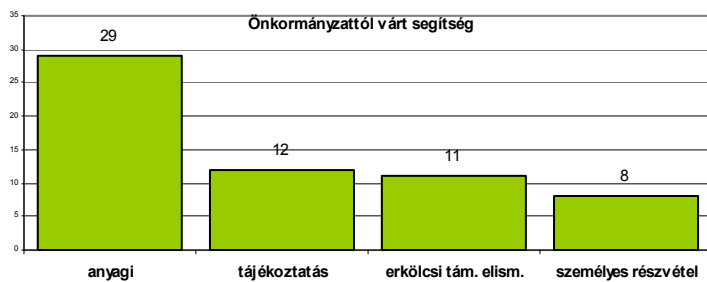
Az előző grafikonon láthattuk, hogy a civil szervezetek céljaik mellett az önkormányzatokkal való kapcsolatukat értékelték a legjobban. Ez az elégedettség azonban viszonylagos, nem azt jelenti, hogy a „civilnek” ne lennének a meglévő támogatásokon, együttműködésekén túl jogos, vagy kevésbé jogos igényeik. Az egyik kérdéscsoportban nem csak az önkormányzatok, de az önkormányzati intézmények, a lakosság és az állam részéről várt, igényelt segítség felől érdeklődtek a civil vezetőktől.

Kitől milyen segítséget várnak a civil szervezetek?

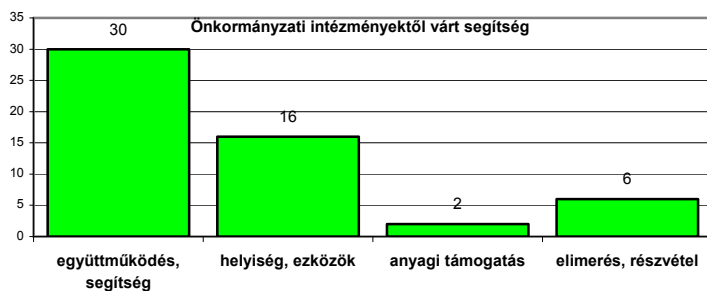
Válaszelemek száma: 63

Válaszolt: 48

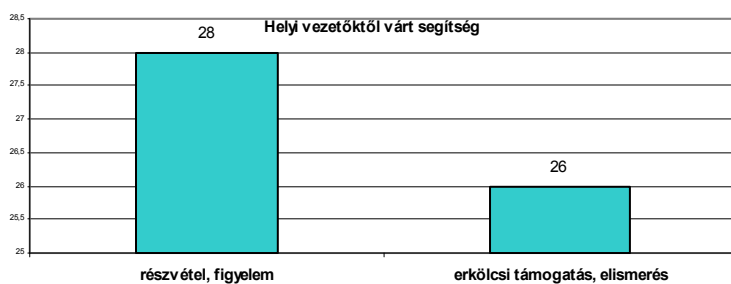
Válaszelemek száma: 60

Válaszolt: 39

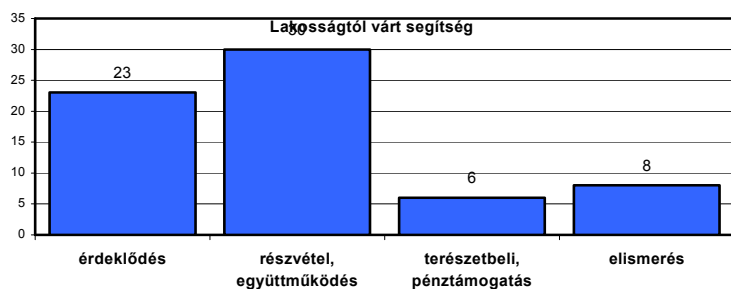
Válaszelemek száma: 54

Válaszolt: 38

Válaszelemek száma: 54

Válaszolt: 35

Válaszelemek száma: 67

Válaszolt: 42

Szociológiai vizsgálatok tapasztalatai szerint a szabadon megválaszolható kérdésekre adott válaszelemek száma az érdekeltség mértékét és differenciáltságát mutatja hasonlóan, a kérdésre válaszolók arányához. Eszerint a civil szervezeteknek elsősorban a lakossággal és az állammal szemben vannak elvárásaik. A megkérdezettek az államtól várt segítségre 84, a lakosságtól 76, az önkormányzattól 68, az önkormányzati intézményektől 67, a helyi vezetőktől 61 százaléka adott választ. Ha megnézzük a grafikonokat, láthatjuk, hogy az államtól várt segítségnek közel felét az egyéb elvárások jelentik. Mit tartalmaznak ezek a válaszok? Volt, aki ingatlant kért, mások az intézményi, szervezeti, törvényi változtatásokat szorgalmazták. A természetvédelemmel kapcsolatban a tulajdonosok felelősségére is felhívták a figyelmet. Egyesek konkrét problémák megoldását igényelnék az államtól, példaként idézem az egyik választ:

„Ha az ár- vagy belvíz miatt katasztrófális állapotok keletkeznek, például halpusztulás, akkor az államtól nem ígéretést és szavakban történő segítséget, hanem anyagi támogatást és tetteket várunk.”

Az önkormányzatoktól elsősorban anyagi hozzájárulást a működéshez, tájékoztatást és elismerést, személyes részvételt, az önkormányzati intézményektől pedig tevékenységgel és eszközökkel való segítséget várnak a civil szervezetek. A lakosságtól feléje irányuló igények csaknem 90%-a mentális értékekre, érdeklődésre, részvételre, elismerésre vonatkozott.

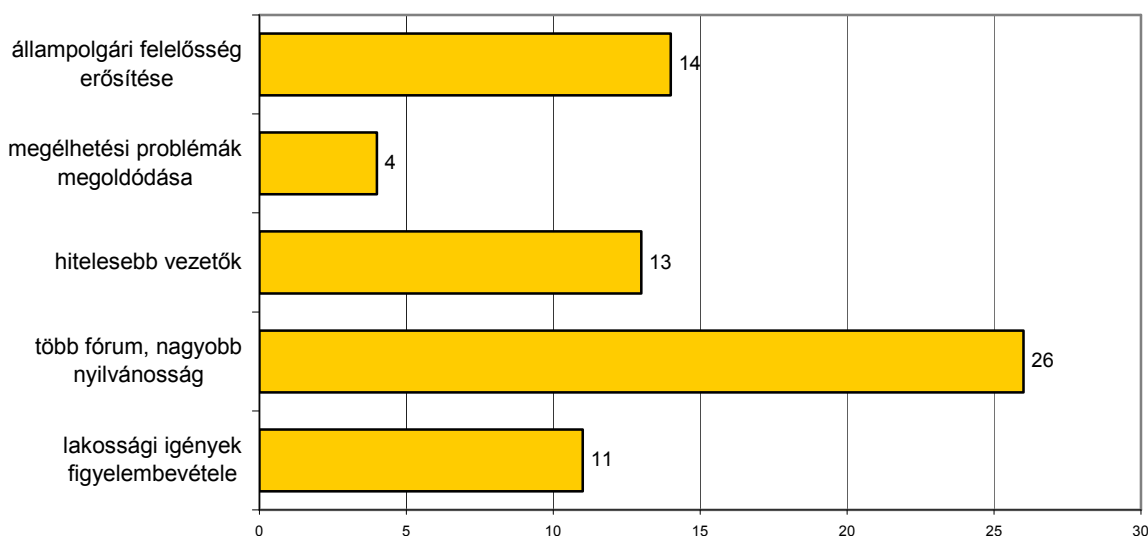
Segítséget többnyire abban kérünk, amiben hiányt szenvedünk és elvárásaink is elsősorban arra irányulnak, amiből a több jobb lenne. A kérdőív adatai azt tanúsítják, amit tapasztalatból bizonyára sokan tudnak, hogy a civil szervezetek egyik nagy gondja - a pénzhiány mellett - lakosság mérsékelt érdeklődése.

Egy másik kérdésben arra válaszoltak a megkérdezettek, hogy milyen civil szervezetekre volna még szükség. 33%-uk nem válaszolt, 23% pedig azt mondta, hogy minden van, legfeljebb a meglévők tevékenységét kellene erősíteni, összehangolni. A válaszolók közül a legtöbben az ifjúsági szervezeteket hiányolták (20%), kulturális klubokat (14%) valamint nem intézményfüggő szervezeteket (13%). Néhányan még hagyományörző csoportokat és közbiztonságot védő polgárőrség megszervezését hiányolták.

Válaszok a lakossági részvétel erősítésére

Említettük már hogy a rendszerváltás óta viharosan emelkedett a civil szervezetek száma, amelyet a törvényi lehetőségek tettek lehetővé. A lakosság egy része ennek következtében aktívabbá vált, másik része - talán a nagyobbik - passzívabbá. Általános jelenség, hogy az évenként kötelezően megrendezett falugyűlésen egyre kevesebben vesznek részt. Több polgármester számolt be arról, - nem a térségben, máshol - hogy még a 90-es évek elején 100-as nagyságrendben jelentek meg a falugyűlésen, az évtized utolsó éveiben már előfordult, hogy a hivatalos beszámolót tartó vezetés nagyobb létszámú volt, mint a közönsége. Ebben a vizsgálatban mégis a legtöbben a nyilvánosságot, tájékoztatást hiányolták, amikor azt kérdeztük, hogyan lehetne a lakosság részvételét növelni a közügyekben. A válaszok az alábbi arányban oszlottak meg.

A lakossági részvétel erősítésére adott válaszok megoszlása

Az egyik válaszoló a rendszeres tájékoztatás megoldására városi fórum létrehozását javasolta. Volt, aki úgy látta, hogy a település vezetői csak az önkormányzati munkával foglalkoznak, a lakossággal nem törődnek. Egy másik válaszoló úgy vélte, hogy a közügyek, a közérdek iránti figyelmet, a lakossági aktivitást a civil szervezetek tagságának összefogásával lehetne növelni.

A civil szervezetek erősségei és gyengeségei

Arról, hogy mit tartanak eredményesnek és gyengének saját tevékenységükben a kérdőív mellett egy szabad beszélgetés formájában is érdeklődtek a vizsgálat szervezői. A beszélgetés konzekvenciáit ún. SWOT-analízis módszerével Kozma Boglárka összesítette. Az elemzés fontos kiegészítője a kérdőíves válaszoknak, de mondhatjuk azt is, hogy kérdőíves válaszok egészítik ki a beszélgetéseket. A kérdőívekből elsősorban a konkrét eredmények és gyengeségek fogalmazódtak meg, a SWOT-analízisben nagyobb hangsúlyt kaptak a magatartás-, gondolkodásbeli, egyszóval a mentális tényezők és a tágabb környezet segítő és gátló körülményei, hatásai.

Először nézzük miről számolnak be a kérdőívek! A szervezetek legfőbb eredményként – érthetően – a saját tevékenységi körben végzett munkát értékelik. Mielőtt bemutatnám a válaszelemek kategóriáit, idéznék néhány részletet a válaszokból.

„Igyekszünk szépséget, harmóniát mutatni az embereknek. Felhívjuk a figyelmet a környezet tisztántartására, virágosítására, rendezvényeket, bemutatókat szervezünk, gyűjteményeinket kiállításokon mutatjuk be.”

Hozzásegítjük sorstársainkat, hogy a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai legyenek és érvényesüljenek alapvető emberi jogaik. Ehhez képzési lehetőséggel, tanácsadással, problémáik meghallgatásával, kezelésével segítjük őket.”

„Az utókor számára megőrizzük azoknak a személyeknek az emlékét, akikre büszke lehet a város.”

„Megelevenítjük a régi vásárokat, hagyományos jász ételeket állítunk elő.”

„Együttesünk belföldi és külföldi sikereivel meggyőzzük a tagokat és a szülőket, hogy eredményt csak rendszeres, minőségi munkával lehet elérni. Így az egyesület csoportja kilépett a „szakköröcske” kategóriából.”

„Helytörténeti gyűjteményt létesítünk, szüreti felvonulást szervezünk.”

„Biztosítjuk a kulturált szabadidő eltöltésének feltételeit: előadásokat, kirándulásokat, gyógyfürdő látogatást szervezünk.”

„A fiatalok egészségesebb emberi életre nevelése, a közösségi kapcsolatok fejlesztése, a természet-szeretet kialakítása.”

Végül egy sportegyesület vezetőjétől idézek, aki úgy tartotta: „Nehéz feltételek között a minimális szintű létezés is eredmény.”

A leggyakoribb válaszelemeket kategóriákba sorolva ábráztuk.

Eredmények a tevékenységben

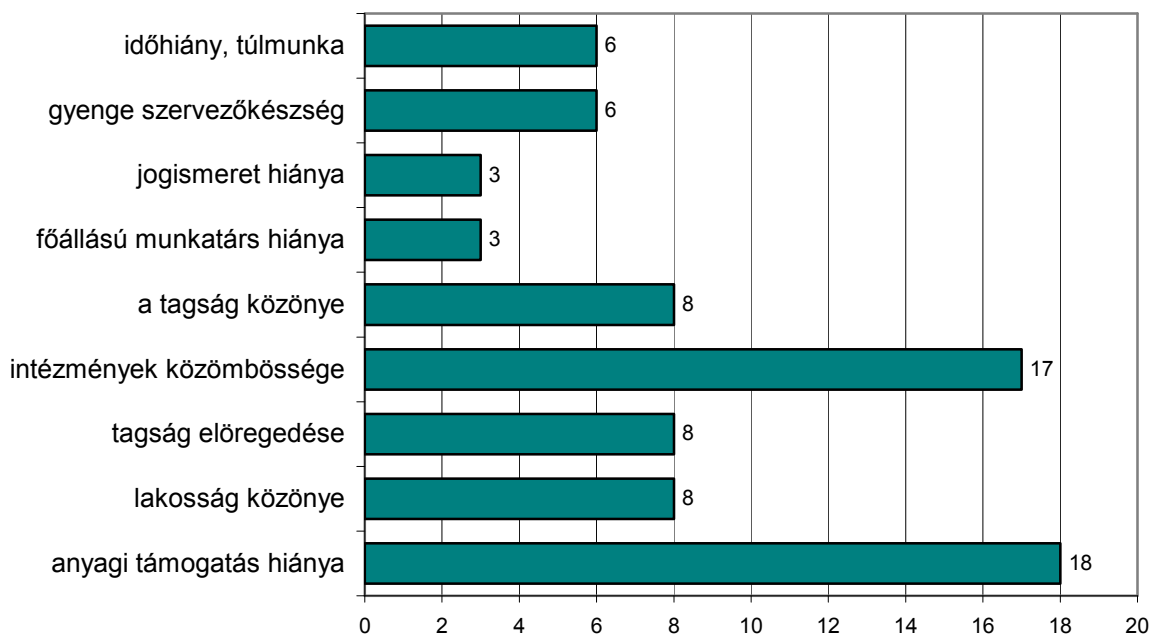

A programszervezésen a civil szervezetek elsősorban a tevékenységi körükkel kapcsolatos rendezvényeket említették. A SWOT-elemzés a civil szervezet pozitív értékeként emelte ki az emberek nyíltságát, barátságosságát, az együttlétek kellemes légkörét, a civil szervezetek vezetőinek elhivatottságát, lelkiismeretességét, kezdeményezőkézségét. Szintén pozitívumként értékelhető az együttműködési készség, egymás rendezvényei, tevékenysége iránti érdeklődés, amely ösztönzően hat és egészséges versenyszellemmel párosul. Jó véleményük van a helyi médiáról, (újság, TV, rádió) többen igyekeznek élni ezekkel a kommunikációs lehetőségekkel. Szóba került a Jászság kedvező földrajzi pozíciója, (három megye határa) a települések könnyű megközelíthetősége, melyek erősítik a kapcsolatok kialakulását, ápolását. Úgy vélték, hogy a civil szervezetek az önképzés műhelyei, a magányos emberek első számú társasági lehetőségei.

Civil szervezetek működésének gyengeségei

A működés gyengeségeiről szóló válaszelemek sokfélék, de – a grafikonon is látható – nem olyan erősen motiváltak, mint az erősségek.

Gyengeségek oka a tevékenységben

Ezekon kívül említették még az infrastruktúra, a civil ház és az információk hiányát, a nyelvtudás szerény mértékét és azt, hogy nincs utánpótlás fiatalok köréből. Volt, aki a nehezedő életfeltételekkel magyarázta a tagság távolmaradását, mások az elanyagiasodott társadalom érdektelenségével. A SWOT-elemzés is az anyagi eszközök hiányát a pályázati lehetőségek szűkös voltát emelte ki. A civil szervezetek összetartásának hiánya mellett, szóba került még az intézményes szervezatlenség, szétforgácsolódás.

Mentalitásbeli negatívumokat is megfogalmaztak a beszélgetések során: az értetlenséget, érdektelenséget, lustaságot, pontatlanságot és a közösségi munka lebecsülését. A kistérségi infrastruktúra hiányosságaként a kerékpárutak és a vendéglátó kapacitás hiányát említették.

A jelenlegi problémák orvoslására azonban több lehetőséget is látnak a szervezetek vezetői. Elsősorban az összefogást, a közös célok, érdekek összehangolását tartják fontosnak, de új távlatot látnak a tágabb kapcsolatépítésre az internetes szolgáltatásokban, a média és a reklám népszerűsítő tevékenységében. Segítséget jelentene a civil szervezetek számára az önkormányzatban a civil referens kinevezése, valamint eszközbeszerzési pályázatok meghirdetése.